

O'QUVCHILARNING TA'LIM-TARBIYASINING ZAMONAVIY TASHKILY SHAKLLARI

M.A.Yaxshiboyeva, M.B.Sultanova, M.E.Umurova

Guliston shahar 2-maktab boshlang'ich sinf o'qituvchilari,

email:maktab2*gul@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7556469>

Annotatsiya: O'quvchilarning ta'lim-tarbiyasiga yangicha yondashuv asosida ta'lim texnologiyalaridan foydalanish butun mazmun – mohiyati bilan ma'naviy jihatdan tarbiyalashga qaratilgan. Buning uchun avvalo o'qituvchi o'zi bu jarayoniga tayyor turishi lozim. Barcha davrlarda bo'lgani kabi bugungi kunda ham o'qituvchi ko'rgazmalikka, axborot kommunikatsion texnologiyalardan ko'proq foydalanishga e'tibor qaratyapti.

Kalit so'zlar: o'quv qo'llanma, terminologik, o'quv rejasi, komponent, terminologik, bilim, malaka, ko'nikma, ta'lim.

Annotation: The use of educational technologies in the educational process on the basis of a new approach to the education of computer science is aimed at the spiritual upbringing of students in all its essence. To do this, the teacher must first be prepared for the process. Today, as in all times, the teacher focuses on exhibitions and the greater use of information and communication technologies.

Key words: textbook, terminology, curriculum, component, terminology, knowledge, skills, abilities, education.

Jamiyatimizning ijtimoiy taraqqiyoti va uni harakatga keltiruvchi shaxs tarbiyasi, uning yo'nalishi va mazmuni, jamiyat – shaxs vobastaligi pedagogika fanining asosiy masalasidir. Ushbu nuqtai nazardan pedagogika fani mazmunini zamon talabiga moslashtirish hamda takomillashtirish quyidagi to'rt ijtimoiy zaruratdan iborat: [1]

1. O'zbekiston Respublikasidagi bozor iqtisodiyotiga asoslangan ijtimoiy-iqtisodiy zarurat.
2. Uzluksiz ta'lim tizimidagi tub sifat o'zgarishlar.
3. Ta'lim mazmuni takomillashtirishdagi ilmiy-nazariy zaruratlar.
4. Ta'lim jarayonini tashkil etishdagi amaliy-uslubiy zaruratlar.

Kadrlar tayyorlash milliy dasturida yuqorida keltirilgan ijtimoiy zaruratlar ta'lim-tarbiya sohasiga yangicha yondoshishni ya'ni, ta'lim-tarbiya jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishni taqozo etmoqda. Bugungi kunda pedagogik texnologiyalar o'quvchi shaxsini har tomonlama shakllantirishda o'zining samarali natijasini bermogda. [3]

Pedagogik texnologiyaga - 1972 yilda yapon olimi Sakomota tamonidan asos solingan. Pedagogik texnologiya–o‘qitishning qulayligini ta‘minlovchi yo‘l-yo‘riqlar tizimi bilan boo‘liq bo‘lgan bilimlar soxasidir.(Sakomota)

Yangi XXI asrda pedagogikaning asosiy vazifasi eski, totalitar mafkuradan qutilgan, qullik, mutelikni tan olmaydigan, ijtimoiy zulmdan ozod, hak-huquqini tanigan, o‘z kuchi va imkoniyatlariga ishongan, o‘z fikri, qarashlariga ega bo‘lib, atrofidagi voqea hodisalarni holisona tahlil qila oladigan, salohiyatli, fidokor, ezgu niyatli insonni tarbiyalashdan iborat. Bu o‘z navbatida ta‘lim tizimida zamonaviy pedagogik texnologiyalarning nazariy asoslarni o‘rganishni va ta‘lim jarayoniga tadbiq etishni taqozo etadi.

Ta‘lim jarayoni bilish faoliyatining turi sifatida pedagogika fanida bir necha asosiy ma‘noni anglatadi. Ya‘ni bu: o‘quvchilarda bilim, malaka va ko‘nikmalarni xosil qilish; ularda dunyoqarash, fikr va e‘tiqodlarini shakllantirish; o‘quvchilarning muayyan darajada o‘qimishli, madaniyatli, tarbiyali chin inson bo‘lishiga erishish; ularning qobiliyatini o‘stirishdan iborat. Ta‘limda davlat standartlari haqida so‘z borar ekan, ta‘limni standartlashtirish insoniyatning ijtimoiy ongida ro‘y bergan tub o‘zgarishlar tufayli kelib chiqqan zarurat ekanini unutmashimiz kerak. Chunki, axborotlar almashinuvi maksimal chegaraga etgan davrimizda dunyoning bir burchagida yashayotgan kishi ikkinchi qutbda sodir bo‘layotgan voqealarni bilibgina qolmay, ularning ne boisda aynan shu tarzda ro‘y berganini anglashi va his qilishi zarurdir. Shuning uchun ham iqtisodiy axvoli va taraqqiyot darajasi turlicha bo‘lgan davlatlarda yashovchi barcha kishilarning fikrlash darajasini iloji boricha bir xil holatga keltirish ehtiyoji paydo bo‘ldi. Bu adolat ta‘lim standartlari deb atalmish tushunchani yuzaga chiqardi.

Standart - ta‘limda yaratilgan me‘yoriy reja, dastur, darsliklarni o‘zlashtirish ekvivalenti, ya‘ni ta‘lim mazmunini o‘zlashtirish darajasidir. Standartni ishlab chiqishda o‘quvchini xaddan tashqari o‘zgartirib yubormaslik talablariga rioya qilish, ya‘ni o‘quvchi yoshiga mos, uni bajarishga kurbi etadigan darajada bo‘lishi kerak. Bunda albatta ta‘lim oluvchining qiziqishi, xoxishi, ehtiyoji hisobga oli-nishi lozim. Ta‘lim standartlarini o‘zlashtirishda shaxsga muhim ahamiyat berilishi, unga yakka tartibda yondashilishi maqsadga muvofiqdir. Standartlarini o‘quv jarayoniga tadbiq etishda o‘ta puxtalik bilan tajriba-sinovdan o‘tkaziladi va shu asosda bosqichma-bosqich o‘quv jarayoniga kiritib boriladi.

Davlat va jamiyat ta‘lim muassasalari oldiga muayyan ijtimoiy buyurtmalar qo‘yayotgan ekan, usha muassasalar tomonidan tayyorlanadigan kadr egallashi lozim bo‘lgan ijtimoiy sifatlarning minimal chegarasini ham ko‘rsatib berishi tabiiydir. Tarbiyalanuvchi yoki ta‘lim oluvchilar egallashi lozim bo‘lgan bilim, ko‘nikma, malaka yohud ma‘naviy sifatlarning eng quyi miqdori ilmiy asoslarda

belgilab berilgan rasmiy pedagogik xujjat-davlat ta'lim standarti hisoblanadi. Standartlarda belgilangan natijalarga erishilmasa, yo usha ko'rsatkichlarni egallay olmagan bola yohud yoshlarda muayyan miqdordagi bilim, ko'nikma malaka va ma'naviy sifatlarni shakllantira olmagan pedagogikani mukammal deb bo'lmaydi.

Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standartlari talablari boshlang'ich ta'lim hamda umumiy o'rta ta'lim bitiruvchilariga qo'yiladi. 4-sinfni va 9-sinfni bitiruvchi har bir o'quvchi davlat ta'lim standartlarida belgilangan bilim, ko'nikma va malakalarga erishgan bo'lishi shart.

Ta'lim standartlari joriy qilinsa, davlat buyurtmachi sifatida ta'lim muassasalari oldiga vazifa qo'yadi. Mazkur muassasalar esa mana shu vazifalarni yaxshiroq uddalash uchun o'quvchilarga qaysi bosqichda qancha bilim, ko'nikma, malaka yoki ma'naviy sifatlarni singdirishi lozimligini aniq belgilab olgan holda ish ko'radi. Shu tariqa ta'lim-tarbiya jarayonini tavakkalchilikdan, ko'r-ko'rona faoliyat ko'rsatishdan qutiladi, ilmiy asoslangan me'yoriy talablar asosida faoliyat ko'rsatadi.

Mamlakatimizda pedagogika ilmi ham, amaliyoti ham yangilanib bormokda. Ma'lumki, har qanday millatning yangilanishi yoshlar tarbiyasidan boshlanadi. Yoshlar esa bugungi kunda oilada va asosan ta'lim-tarbiya muassasalarida shakllantiriladi. Shuning uchun ham mustaqil davlatimiz va uning rahbariyati ana shu muassasalar faoliyati imkon qadar zamon talablari darajasida bo'lishiga e'tiborini qaratmoqda.

O'qituvchi ta'lim samaradorligini oshirishda faqat dars bilan cheklanib qolmay, darsdan tashqari paytlarda turli tadbirlarni, sinfdan tashqari tadbirlar ham rejalashtiriladi. Shunday tadbirlarning asosiy maqsadi o'quvchilarning fan yuzasidan bilimlarini mustahkamlash, kengaytirish, hayotga tadbiq etish va fanga bo'lgan qiziqtirishni yanada oshirishdan iborat. [3]

Ta'lim mazmunini belgilashda yuqoridagi tamoyillarga asoslangan holda tayanch o'quv reja va o'quv dasturi tuziladi.

O'quv rejasi - davlat xujjatidir. O'quv rejasi barcha umumta'lim maktablarida so'zsiz amal qilinishi lozim bo'lgan davlat xujjatidir. Unda sinflar bo'yicha o'rganilishi lozim bo'lgan o'quv fanlari va o'sha fanlar uchun ajratilgan o'quv soatlari ko'rsatilgan bo'ladi. Maktabning yagona o'quv rejasi xalq ta'limi vazirligi tomonidan tasdiklanadi. O'quv rejasi deb o'qitiladigan fanlar, o'qitish uchun ajratilgan soatlar va o'quv yilining tuzilishini belgilab beruvchi davlat xujjatiga aytiladi.

References:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat-engilmas kuch.-T.: Ma'naviyat, 2008y. -176 b.

2. Borodina N.V., Samoylova E.S. Modulnaya texnologiya professionalnom obrazovanii: Uchebnoe posobie. - Ekaterinburg.: UGPPU, 1998. -27 s.
3. Tolipov O', Usmonboeva M. «Pedagogik texnologiyaning tatbiqiy asoslari». O'quv qo'llanma.